Marian KOPCZEWSKI

Akademia Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki
ORCID: 0000-0002-0402-0477

Zbigniew CIEKANOWSKI

Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie
ORCID: 0000-0002-0549-894X

Tomasz GRUDNIEWSKI

Akademia Bialska im. Jana Pawła II
ORCID: 0000-0003-3394-8992

https://doi.org/10.29316/9788368103236_2

ROLA ROZPOZNANIA I MASKOWANIA W PRZYGRANICZNYCH SYTUACJACH KONFLIKTOWYCH

THE ROLE OF RECONNAISSANCE AND CAMOUFLAGE IN BORDER CONFLICT SITUATIONS

Streszczenie

Celem rozdziału jest określenie wzajemnych zależności między rozpoznaniem a maskowaniem w sytuacjach konfliktowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów przygranicznych. Rozdział podejmuje problematykę funkcjonowania systemów rozpoznania i maskowania w warunkach współczesnych konfliktów, ze szczególnym uwzględnieniem

Abstract

The aim of the chapter is to determine the interdependencies between reconnaissance and camouflage in conflict situations, with particular emphasis on border areas. The chapter discusses the issue of the functioning of reconnaissance and camouflage systems in the conditions of contemporary conflicts, with particular emphasis on border regions. The authors

rejonów przygranicznych. Autorzy przedstawiają teoretyczne i prakseologiczne podstawy rozpoznania jako działania decydującego o skuteczności operacyjnej, a także analizują jego kluczową rolę w inicjowaniu oraz eskalacji sytuacji konfliktowych. Wskazano, że rozpoznanie – jako proces poznawczy i informacyjny – stanowi nieodzowny element w wykrywaniu sprzeczności interesów stron, a jego skuteczne przeciwdziałanie może opóźniać lub neutralizować eskalację konfliktu. Autorzy podejmują próbę odpowiedzi na problem badawczy sformułowany: czy rozpoznanie jako działanie informacyjne i operacyjne może być czynnikiem wywołującym sytuację konfliktową, a maskowanie skuteczną formą jej neutralizacji lub opóźnienia? Postawiona hipoteza zakłada, że rozpoznanie inicjuje sytuacje konfliktowe poprzez ujawnienie sprzeczności interesów stron, natomiast skuteczne maskowanie – jako forma przeciwrozpoznania – może redukować ryzyko ich eskalacji. W analizie wykorzystano metody teoretyczne, w tym prakseologiczną analizę pojęciową, klasyfikację zjawisk, dedukcję logiczną oraz studium przypadku historycznych i współczesnych zastosowań działań rozpoznawczych i maskujących w środowisku militarnym.

Słowa kluczowe: rozpoznanie, maskowanie, przeciwrozpoznanie, konflikt przygraniczny, walka informacyjna

present the theoretical and praxeological foundations of recognition as an action decisive for operational effectiveness, as well as analyze its key role in initiating and escalating conflict situations. It was pointed out that recognition – as a cognitive and informational process – is an indispensable element in detecting conflicting interests of the parties, and its effective counteracting may delay or neutralize the escalation of the conflict. The authors attempt to answer the research problem formulated: can recognition as an informational and operational activity be a factor causing a conflict situation, and masking as an effective form of its neutralization or delay? The hypothesis assumes that recognition initiates conflict situations by revealing conflicting interests of the parties, while effective masking – as a form of counter-recognition – may reduce the risk of their escalation. The analysis uses theoretical methods, including praxeological conceptual analysis, classification of phenomena, logical deduction and case study of historical and contemporary applications of reconnaissance and camouflage activities in the military environment.

Keywords: reconnaissance, camouflage, counter-reconnaissance, border conflict, information warfare

Wstęp

Rozpoznanie – jest produktem wiedzy dotyczącej działalności i możliwości prowadzenia działań przez aktualnego lub potencjalnego przeciwnika, obszaru prowadzenia działań, warunków hydrometeorologicznych oraz innych. W znaczeniu rzeczowym – to zespół sił i środków przeznaczonych do zdobywania (pozyskiwania), gromadzenia informacji, przetwarzania ich w dane rozpoznawcze oraz rozpowszechniania tych danych do zainteresowanych odbiorców. Rozpoznanie oznacza całokształt przedsięwzięć realizowanych przez wszystkie szczeble

dowodzenia, determinowane koniecznością możliwie najszybszego i pełnego zdobywania i dostarczania informacji o przeciwniku. Rozpoznanie to również: sztabowe komórki rozpoznawcze, oddziały i pododdziały rozpoznawcze oraz nieetatowe elementy rozpoznawcze. To czynniki decydujące o powodzeniu w walce, a ich zdobywanie odbywa się w warunkach ciągłej walki informacyjnej polegającej na: zdobywaniu (pozyskiwaniu) informacji, zakłócaniu informacyjnym, obronie informacyjnej, są one niezbędne w sytuacjach kryzysowych, a szczególnie gdy te występują w rejonach przygranicznych.

Informacja składa się z pojedynczego lub grupy faktów, które zostały zarejestrowane za pomocą sił i środków rozpoznania i zgromadzone w jednym miejscu. Stanowi ona opis zaistniałego stanu rzeczy w danym czasie i przestrzeni. Z natury posiada jednoznaczne brzmienie i może być związana z wydarzeniami bieżącymi lub przyszłymi. Jest definiowana jako nieprzetworzone fakty opisane w dowolny sposób, które poddane właściwej obróbce analitycznej przez sztabowe komórki rozpoznawcze i powiązane z innymi cząstkowymi informacjami tworzą dane rozpoznawcze. Zdobywane informacje powinny z punktu widzenia odbiorcy spełniać cechy użyteczności, wiarygodności, aktualności i pełności zawartych w sobie treści. W celu sprawnego dowodzenia i kierowania działalnością rozpoznawczą organizuje się system rozpoznania. Obejmuje on rozwinięte i ugrupowane w przestrzeni siły i środki rozpoznania wszystkich rodzajów wojsk wraz z ich komórkami kierowania, powiązane więzami informacyjnymi i działające zgodnie z zamiarem prowadzenia operacji *(walki)*, w celu pozyskiwania informacji niezbędnych do skutecznego prowadzenia i planowania jej dalszego przebiegu.

- System rozpoznania musi być przygotowany i rozwinięty z takim wyprzedzeniem, aby zapewnić optymalne przygotowanie operacji *(walki)* oraz tak zorganizowany, aby zapewnić skuteczną walkę i niezbędne informacje do planowania dalszych działań.
- Wszystkie dostępne dowódcy elementy działalności rozpoznawczej powinny być kierowane i koordynowane przez najbardziej doświadczonych fachowców, aby zapewnić optymalne wykorzystanie ich możliwości rozpoznawczych. Różnorodność źródeł, działających według jednego planu zbierania informacji umożliwi weryfikację dostarczanych informacji oraz pozwoli pokonać urządzenia bezpieczeństwa działań przeciwnika.
- Działalność rozpoznawcza powinna być prowadzona w czasie pokoju, kryzysu i działań bojowych, szczególnie w rejonach konfliktów przygranicznych, a wszystkie jej elementy powinny wzajemnie się uzupełniać *(spełniać kryteria*) w zakresie:

- przestrzeni – żeby zapewnić pokrycie wszystkich rejonów, umożliwiając wykrycie przeciwnika wszelkimi możliwymi środkami;
- czasu – żeby zapewnić ciągłość działań rozpoznawczych;
- interoperacyjności – wszędzie, gdzie to możliwe;

Współczesne pole walki determinuje zdobycie przewagi nad adwersarzem w obszarze informacyjnym. Kto posiada informacje, ten kontroluje sytuację na teatrze działań militarnych i w operacjach. Potencjał rozpoznawczy zajmuje kluczowe miejsce w strukturze procesów informacyjnych realizowanych na potrzeby prowadzenia działań zbrojnych. Dane pozyskiwane przez rozpoznanie uzyskiwane są przez platformy lądowe, lotnicze, morskie i kosmiczne oraz urządzenia radioelektroniczne a także optoelektroniczne. Zauważalna jest swoista specjalizacja potencjału rozpoznawczego, realizującego zadania na korzyść poszczególnych rodzajów wojsk. Publikacja zawiera syntetyczne wnioski z indywidualnego postrzegania systemu rozpoznania przez aktywnych jego uczestników działań operacyjnych, szczególnie w rejonach przygranicznych. Całość wyników badań autorów podzielona została na rozdziały korespondujące z głównym tematem rozważań, jakim uczyniono ISTAR jako element systemu walki. Dzięki systemom ISTAR, zapewniającym na polu walki bieżący dostęp do informacji oraz danych rozpoznawczych, dowódcy wszystkich szczebli mogą podejmować właściwe decyzje i dowodzić z pełną świadomością sytuacyjną pola walki.

Zawarte w publikacji wyniki badań w znaczący sposób rozwijają tematykę prezentowaną w dokumentach doktrynalnych, dlatego mogą stanowić wartościowy materiał do wykorzystania w procesie dydaktycznym.

Mając powyższe na uwadze celem rozdziału jest określenie stosunku rozpoznania do maskowania oraz wskazanie, że charakteryzują się one zależnościami typowymi dla zjawiska konfliktu, niezależnie miejsca jego wystąpienia. Czego wyrazem jest opisanie tych zależności, zdefiniowanie podstawowych pojęć, sklasyfikowanie ich wg. kryteriów odmiennych od dotychczasowych i umiejscowienie ich w obszarze zjawisk walki, szczególnie prowadzonej na granicy pozwala naszym zdaniem, wskazać sposoby reagowania na sytuacje konfliktowe, wywoływane przez procesy rozpoznania i maskowania przez siły i środki walki, w rejonach przygranicznych.

Aktualny dorobek badawczy uczelni wojskowych, specjalistycznych instytutów i doświadczenia praktyczne wszystkich rodzajów wojsk i sił zbrojnych, wsparte otwartą wymianą poglądów z ośrodkami zagranicznymi, mogą zapewnić pomyślność modelowania tego rodzaju sytuacji konfliktowych, ich symulacji, a w końcowym efekcie - komputerowe wspomaganie decyzji, podejmowanych przez dowódców w zakresie rozpoznania i maskowania.

Funkcjonowanie rozpoznania i przeciwrozpoznania w sytuacjach konfliktowych

Pojęcie konflikt jest w języku polskim jednoznacznie zdefiniowane[1], a jego rodzaje są wyspecyfikowane w zgodzie z różnicą gatunkową tego pojęcia. Różnicą tą, czyli cechą odróżniającą zjawisko konfliktu od innych zjawisk społecznych, jest „*wszelkie zetknięcie się sprzecznych dążeń*[2]". Warto odnotować pełną równoznaczność tej cechy, jako kryterium przyjmowanego do zdefiniowania pojęcia *konflikt,* również w językach angielskim i rosyjskim[3]. Cechę tą zawiera także ogólnopraksеologiczna definicja walki:

„Walka – to wszelkie działanie przynajmniej dupodmiotowe (przy założeniu, że i zespół może być podmiotem), gdzie przynajmniej jeden z podmiotów przeszkadza drugiemu, oba podmioty nie tylko dążą obiektywnie do celów niezgodnych, lecz nadto wiedzą o tym i liczą się w budowie swoich planów działania tez z działaniami strony przeciwnej[4]".

Stąd przyczyną konfliktu (w rozumieniu prakseologicznym) jest obiektywne dążenie dwu podmiotów do celów niezgodnych. Od ważności owych celów dla skonfliktowanych stron zależy zakres przedmiotowy konkretnego konfliktu, zaś od rodzaju środków realizacji tych celów, zaangażowanych przez strony konfliktu, zależy jego zakres przestrzenny, czasowy i intensywność. W sumie czynniki te składają się na sytuację konfliktową – swoisty wycinek rzeczywistości umieszczony w czasie i przestrzeni, a ograniczony subiektywnymi dążeniami (zainteresowaniami) stron.

Jak rodzi się sytuacja konfliktowa?

Dopóki każda ze stron działa nie wzbudzając obaw strony przeciwnej, nie ma konfliktu. Jeśli tylko któraś z nich spostrzeże działania przeciwnika i uzna, że są lub mogą być, sprzeczne z jej celami, wówczas powstaje konflikt. Aby do tego doszło musi zaistnieć proces rozpoznania. Koniecznym więc jest pozyskanie informacji o działaniach strony przeciwnej, dokonanie ich oceny w kategoriach zgodności

---

1 KONFLIKT [łac.]: 1) W znaczeniu najszerszym - wszelkie zetknięcie się sprzecznych dążeń. [...] Encyklopedia Powszechna PWN. T. 2. Warszawa 1974, s. 534.

2 Tamże.

3 *conflict 1 a state of disagreement or argument between opposing groups or opposing ideas or principles: Longman Dictionary of Contemporary English.* PWN Warszawa 1990, s. 212.
KONFLIKT: „stołknawienie protiwopołożnych interesow, wzgljadow; serioznyje raznogłasie, ostryj spor". Słowar Inostrannych słow. Izd. Russkij Jazyk, Moskwa 1984, s. 251.

4 T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie,* Ossolineum, Wrocław 1969, s. 239.

z własnymi dążeniami, priorytetami i normami. Następnie osądza się działalność przeciwnika, czyli uznaje się go (często subiektywnie) za sprawcę konfliktu. W rezultacie prowadzi to do reakcji mającej na celu rozwiązanie powstałej sytuacji kryzysowej. Widzimy więc, że rozpoznanie odgrywa ważną (bodaj najważniejszą) rolę już w samym zarodku konfliktu. Pozwala ono, przynajmniej jednej ze stron konfliktu, zidentyfikować sytuację konfliktową.

Powstaje więc problem, *czy przeciwdziałając rozpoznaniu można niedopuścić do powstania sytuacji konfliktowej?* Postawmy hipotezę, że tak.

Skrajnym przypadkiem sytuacji może być brak informacji o działalności stron. Taki stan wygodny jest dla nich obu. Każda strona może wówczas bezkonfliktowo realizować swoje dążenia. Współcześnie sytuacja taka, szczególnie w sferze militarnej, jest wielką rzadkością, i nosi znamiona sytuacji wyidealizowanej. Mimo to, w pewnych okresach czasu, w pewnych zakresach przestrzennych może ona mieć miejsce. Przykładowo, brak możliwości ogarnięcia rozpoznaniem lotniczym przez Niemcy hitlerowskie rozległych przestrzeni za Uralem pozwolił tam, właśnie z tego powodu, prowadzić bezpieczną produkcję uzbrojenia. Niedawno zaś brak rozpoznania przestrzeni powietrznej na małych wysokościach, na niektórych kierunkach przy wschodniej granicy Polski był powodem bezkonfliktowych przelotów śmigłowców i lekkich samolotów. Do czasu zorganizowania tam systemu nadzoru, po ich ujawnieniu. Bezkonfliktowa sytuacja, będąca wynikiem braku informacji trwa oczywiście tylko do momentu pozyskania przez przeciwnika informacji o działaniu strony przeciwnej i uznaniu na jej podstawie istnienia sprzeczności interesów.

Można więc uznać, że przypadek braku informacji rozpoznawczej sprzyja oddaleniu konfliktu w czasie i w przestrzeni, nie zapobiega jednak powstawaniu sytuacji konfliktowych. Grozi to zaskoczeniem. Dlatego systemy rozpoznawcze czuwają profilaktycznie i wykazują coraz większy głód informacyjny.

Już sama obawa przed rozpoznanym przez przeciwnika rodzi konflikt interesów. Wywołuje pokusę by pozbawić przeciwnika możliwości rozpoznawania, by w ten sposób rozwiązać sytuacje konfliktową. Staje się przyczyną przeciwrozpoznania.

Istota rozpoznania i maskowania

Słowa: *rozpoznać, rozpoznawać, rozpoznanie* wskazują na ich bliskie związki ze słowami: *poznać, poznawać, poznanie.* Gramatyka języka polskiego jednoznacznie uczy, że dodanie przedrostka *roz* – do czasownika niedokonanego tworzy czasownik dokonany[5]. Stąd, rozpoznanie – to dokonane poznanie.

[5] P. Bąk, *Gramatyka języka polskiego,* Wiedza Powszechna, Warszawa 1979, s. 226.

Filozofia zaś twierdzi, że pełne poznanie przez człowieka otaczającej go rzeczywistości jest nieosiągalne. Jest to ideał, do którego on dążył, dąży i dążyć będzie. Można więc, zgodnie z prawami tejże, przyjąć, że dokonane poznanie – to poznanie przez człowieka pewnego, interesującego go wycinka rzeczywistości, subiektywnie przez niego akceptowane, jako

Stąd rozpoznanie, to nic innego jak poznanie przez żołnierza (dowódcę, sztab) określonego, interesującego go wycinka rzeczywistości (terenu, przeciwnika, pogody, stanu własnych sił itp.) Decyduje on o czasie rozpoznawania, o jego zakresie przedmiotowym i przestrzennym oraz subiektywnie uznaje lub nie, czy pozyskane informacje mu wystarczają. Zmysły są receptorami pozwalającymi przetwarzać sygnały niosące informację o rzeczywistości na sygnały zrozumiałe dla mózgu, który umożliwia człowiekowi nie tylko ich zrozumienie, ale także gromadzenie, osądzanie i abstrahowanie. Wszystko to składa się na proces poznania. Dążenie człowieka do ideału poznania spowodowało sztuczne uzbrajanie jego zmysłów w urządzenia techniczne, pozwalające zwiększyć precyzję odbioru informacji (przysłowiowe *mędrca szkiełko),* widzieć niewidzialne i słyszeć niesłyszalne (promieniowanie podczerwone, rentgenowskie, ultradźwięki), a nawet udoskonalić zapamiętywanie (komputery). Trudno dziś orzec, czym się ten trend zakończy.

Walczy więc człowiek o pozyskanie informacji z przeszkodami natury, a w warunkach konfliktu z drugim człowiekiem, z przeszkodami specjalnie mu przez tego stwarzanymi. Słusznym jest więc twierdzenie, że rozpoznanie to walka o informację.

Informacja i dane rozpoznawcze, to czynniki decydujące o powodzeniu w walce, a ich zdobywanie odbywa się w warunkach ciągłej walki informacyjnej polegającej na: zdobywaniu *(pozyskiwaniu)* informacji, zakłócaniu informacyjnym, obronie informacyjnej.

Dane rozpoznawcze to produkt uzyskany poprzez przetwarzanie informacji o przeciwniku lub potencjalnym przeciwniku oraz o obszarach bieżących lub planowanych działań. Dane rozpoznawcze powinny zapewnić dowódcy prognozy, co do prawdopodobnych zamiarów i możliwości przeciwnika lub dane niezbędne do jego rażenia. Dowódca będzie zainteresowany informacjami z następujących rejonów:

1. Oddziaływania (ang. *Area of Influence* – AOI) – obszar geograficzny, w obrębie którego dowódca ma bezpośredni wpływ na prowadzenie działań poprzez manewr i oddziaływanie ogniowe sił i środków będących w jego dyspozycji; zawiera się w rejonie odpowiedzialności rozpoznawczej.
2. Odpowiedzialności rozpoznawczej (ang. *Area of Intelligence Resoponsibility*) – jest to ograniczony liniami koordynacyjnymi, przydzielony dowódcy obszar, w którym odpowiada on za zdobywanie i dostarczanie informacji przy użyciu

sił i środków będących w jego dyspozycji, jak również rejon stanowiący przedmiot zainteresowania dowódcy w zakresie osiągania bieżących lub planowanych celów działań, obejmujący jego rejon oddziaływania i odpowiedzialności oraz obszary przylegające.

W celu sprawnego dowodzenia i kierowania działalnością rozpoznawczą, organizuje się system rozpoznania, który obejmuje on rozwinięte i ugrupowane w przestrzeni siły i środki rozpoznania wszystkich rodzajów wojsk wraz z ich komórkami kierowania, powiązane więzami informacyjnymi i działające zgodnie z zamiarem prowadzenia operacji *(walki)*, w celu pozyskiwania informacji niezbędnych do skutecznego prowadzenia i planowania jej dalszego przebiegu. System rozpoznania musi być przygotowany i rozwinięty z takim wyprzedzeniem, aby zapewnić optymalne przygotowanie operacji *(walki)* oraz tak zorganizowany, aby zapewnić skuteczną walkę i niezbędne informacje do planowania dalszych działań. Wszystkie dostępne dowódcy elementy działalności rozpoznawczej powinny być kierowane i koordynowane przez najbardziej doświadczonych fachowców, aby zapewnić optymalne wykorzystanie ich możliwości rozpoznawczych.

Różnorodność źródeł, działających według jednego planu zbierania informacji umożliwi weryfikację dostarczanych informacji oraz pozwoli pokonać urządzenia bezpieczeństwa działań przeciwnika. Działalność rozpoznawcza powinna być prowadzona w czasie pokoju, kryzysu i działań bojowych, a wszystkie jej elementy powinny wzajemnie się uzupełniać *(spełniać kryteria*) w zakresie:

- przestrzeni – żeby zapewnić pokrycie wszystkich rejonów, umożliwiając wykrycie przeciwnika wszelkimi możliwymi środkami;
- czasu – żeby zapewnić ciągłość działań rozpoznawczych;
- interoperacyjności – wszędzie gdzie to możliwe.

Zachodzi więc tu typowa zależność *akcji* – tu, rozpoznania i *reakcji,* tzw. przeciwrozpoznania. W ogólno prakseologicznym ujęciu definicja przeciwrozpoznania brzmi następująco:

Przeciwrozpoznanie – to działanie żołnierzy, dowódców, sztabów, specjalistycznych zespołów ludzi (podmiotów przciwrozpoznania) przeciwstawiające się działaniom podmiotów rozpoznania. Oba te podmioty dążą do osiągnięcia celów przeciwnych. Rozpoznający chcą pozyskać informację, przeciwnicy zaś dążą do zachowania jej w swojej dyspozycji. Ponadto obaj wiedzą o tej antagonistyczności celów i w działaniach swoich liczą się z działaniami strony przeciwnej. Przedmiotem, zarówno rozpoznania, jaki przeciwrozpoznania, jest informacja.

O przeciwrozpoznaniu możemy mówić tylko wówczas, gdy zachodzi warunek konieczny, że, *oba podmioty... dążą obiektywnie do celów niezgodnych,* czyli

gdy rozpoznanie powoduje konflikt. Bowiem w przypadku braku tego konfliktu rozpoznanie nie pociąga za sobą skutków negatywnych. Nie bronimy się przecież przed rozpoznaniem naszej choroby przez lekarza, a wręcz współdziałamy z nim udzielając wywiadu i poddając się badaniom ułatwiającym lekarzowi pozyskanie informacji do diagnozy.

Zagrożenie negatywnymi skutkami rozpoznania, dzięki ludzkiej zdolności do zapamiętywania, powoduje, że przeciwrozpoznawcza reakcja bywa przygotowywana i prowadzona wyprzedzając akcję rozpoznania. Dlatego za przyczynę sprawczą przeciwrozpoznania uznać należy łącznie fakt prowadzenia przez przeciwnika rozpoznania i świadomość zagrożenia nim.

Struktura przeciwrozpoznania

Rezultatem powyższych rozważań jest następująca hierarchiczna klasyfikacja zjawisk wchodzących w zakres przeciwrozpoznania (rysunek 1).

Ukazuje ona kolejną podrzędność poszczególnych zjawisk wynikającą z najbardziej dla nich charakterystycznych cech – różnic gatunkowych.

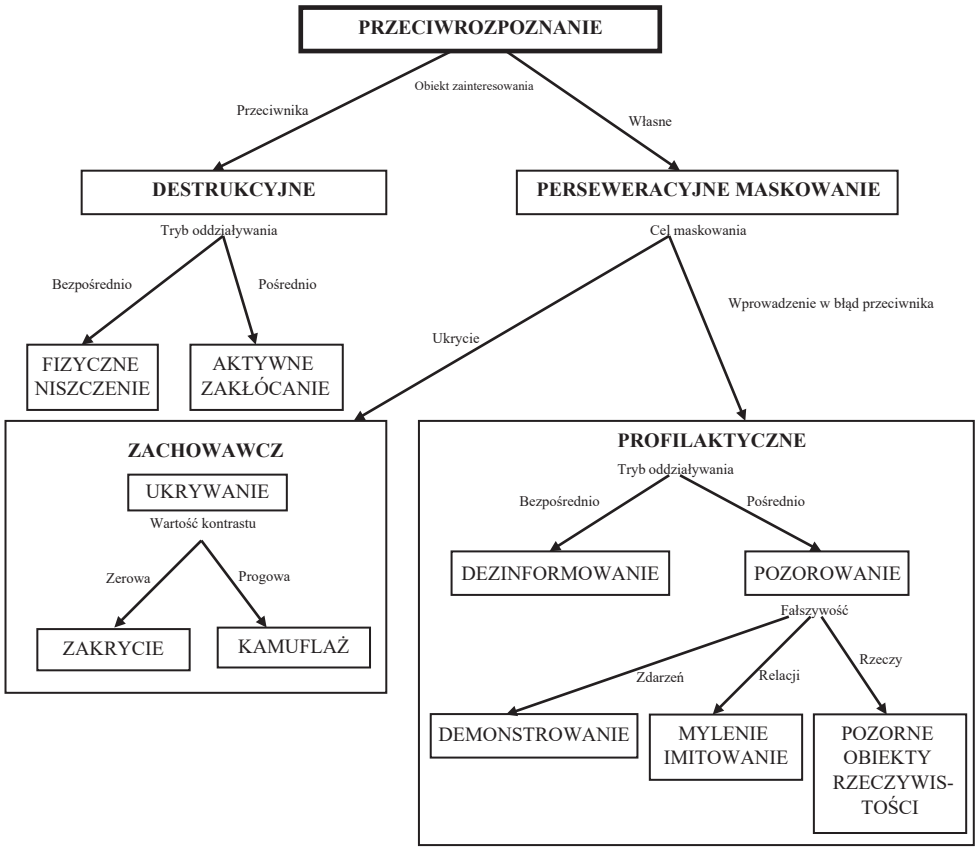
Z całości zbioru zjawisk walki (w rozumieniu ogólnoprakseologicznym) wyodrębnia się przeciwrozpoznanie, czyli wszelkie zjawiska antyrozpoznawcze.

Działania destrukcyjne, przeciwko systemowi rozpoznania strony przeciwnej nazwać można przeciwrozpoznaniem destrukcyjnym. Polega ono na fizycznym niszczeniu i aktywnym zakłócaniu środków rozpoznawczych przeciwnika[6]. Niszczenie i zakłócanie różnią się odpowiednio bezpośrednim lub pośrednim charakterem ich oddziaływania na obiekt przeciwrozpoznania. W ujęciu prakseologicznym jest to zjawisko permutacyjne. bowiem zmiany stadium początkowego środków rozpoznawczych przeciwnika (ich liczba i możliwości bojowe) zachodzą w stadium końcowym destrukcyjnego przeciwrozpoznania (po ich zniszczeniu lub obezwładnieniu) w wyniku tego,...*że się coś odeń odejmuje, bądź przez to, że się ów obiekt przekształca*[7],... Działania te jako jedyne z działań przeciwrozpoznawczych zaliczyć można do zjawisk walki zbrojnej.

---

[6] Odpowiada to interpretacji pojęcia *„maskowanie”* proponowanej przez M. Puszczyńskiego. *Wybrane problemy doskonalenia teorii i praktyki współczesnego maskowania,* Rozprawa doktorska, ASG, Warszawa 1986, s. 96.

[7] Treść prakseologicznego ujęcia destrukcyjnego przeciwrozpoznania odpowiada treści: T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie,* Ossolineum, Wrocław 1969, s. 38.

Rysunek 1. Prakseologiczna dekompozycja rozpoznania
Źródło: opracowanie własne.

W przypadku, gdy przeciwrozpoznanie realizowane jest z celem zachowania własnych elementów systemu walki w początkowym stanie nierozpoznania, mamy do czynienia z przeciwrozpoznaniem perseweracyjnym, czyli z maskowaniem. Maskowanie, w ujęciu prakseologicznym jest zjawiskiem perseweracyjnym. bo...*podległy ich działaniu obiekt znajduje się w końcu pod względem swych możliwości w takim samym stadium, w jakim się znajdował na początku*[8], czyli w wyidealizowanie pożądanym stanie nierozpoznania.

Maskowaniu stawia się dwa rodzaje zadań: *ukryć przedmiot maskowania* i *wprowadzić przeciwnika w błąd.* Wobec tego maskowaniem zachowawczym będą

[8] Tamże, s. 38.

przedsięwzięcia sprzyjające ukryciu przedmiotu maskowania, zaś maskowaniem profilaktycznym – wprowadzające przeciwnika w błąd.

Ukrywanie jest zjawiskiem zachowawczym, bo...*ilekroć sprawiamy, że podmiot ukrywania na końcu określonego obszaru czasu, jest nadal ukryty, tak jak na początku tego okresu*[9]. Wydzielić w nim można zakrycie, gdy wykorzystując naturalne i sztuczne zasłon eliminuje się całkowicie możliwość wystąpienia kontrastu obiektu w tle, oraz kamuflaż, który zapewnia ukrycie przedmiotu maskowania, gdy jego kontrast nie przekracza wartości progowej w danym rodzaju pola fizycznego dla określonego typu detektora.

Dezinformowanie i pozorowanie to zdarzenia profilaktyczne, bo ilekroć tak się dzieje, skutkiem naszego dezinformowania lub pozorowania, że rzeczywiste obiekty, maskowane poprzez dezinformowanie lub pozorowanie, nie są rozpoznane na końcu oznaczonego odcinka czasu (zakładanego lub nakazanego czasu dezinformowania lub pozorowania), a na początku tego czasu też były nierozpoznane, tylekroć nasze działania, noszą charakter zapobiegawczy (profilaktyczny). Obie te formy maskowania profilaktycznego charakteryzują się umyślnym przedstawianiem przeciwnikowi fałszywych informacji. Różnią się między sobą tym, że dezinformowanie bezpośrednio dostarcza informację przeciwnikowi, bez konieczności wykrycia jej przez jego system rozpoznania. Pozorowanie zaś czyni to pośrednio, bo wymaga aby system ten aktywnie zainteresował się pozorowanymi obiektami.

Ponieważ obiektami pozorowania mogą być osoby, rzeczy, zjawiska lub relacje między nimi występujące, dlatego zależnie od rodzaju pozorowanego obiektu, pozorowanie dzielimy na:

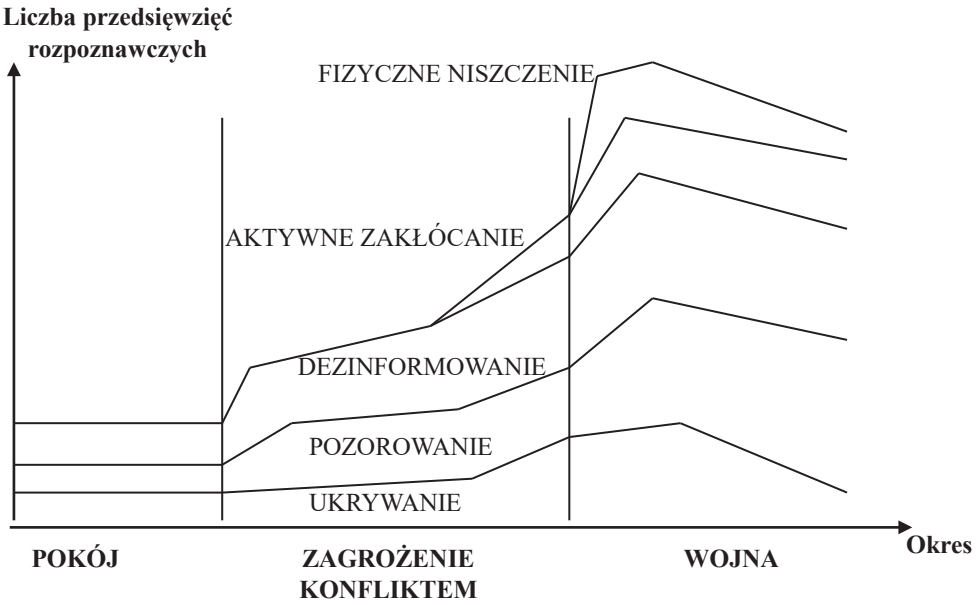
Obiekty pozorne – gdzie fałszywymi obiektami przedstawianymi przeciwnikowi są rzeczy i osoby (np. drewniana armata z kukłami członków jej obsługi).

Działania demonstracyjne – gdzie fałszywymi obiektami są zdarzenia (np.: atak demonstracyjny, przegrupowanie, lot grupy samolotów w określonym kierunku itp.)

Imitowanie – gdzie funkcjonują fałszywe relacje (np.: ruch ludzi i pojazdów na pozornym moście imitować ma w sądach przeciwnika rzeczywistość jego funkcji).

Narastanie intensywności stosowania poszczególnych form przeciwrozpoznania w okresach pokoju, zagrożenia i w toku konfliktu zbrojnego ilustruje rysunek 2.

[9] Tamże, s. 39.

Rysunek 2. Narastanie intensywności przeciwrozpoznania
Źródło: opracowanie własne.

W okresie pokoju priorytetowo traktowane jest *ukrywanie,* w którym dominuje zakrywanie i utajnianie. Stosowane jest ono adekwatnie do zmniejszonej intensywności pracy środków rozpoznania i obejmuje: charakterystyki elektroniczne sprzętu radiolokacyjnego i łączności, dyslokację szczególnie ważnych obiektów, informacje i najnowszych rodzajach uzbrojenia oraz plany mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk. *Dezinformowanie* w tym okresie w całości jest domeną służb specjalnych i prowadzone jest w interesie szeroko pojętego bezpieczeństwa państwa. Ma ono pierwszoplanowe znaczenie w kompleksowym przeciwstawianiu się ewentualnemu rozpoznawaniu. *Pozorowanie,* ze względu na długotrwałość okresu pokojowego, z prawdopodobieństwem bliskim jedności, traci walory czynnika wprowadzającego w błąd. Dlatego prowadzone jest w okresie pokoju w wyjątkowych przypadkach, na krótki okres, a głównie w celach szkoleniowych. *Destrukcyjne przeciwrozpoznanie,* będące agresywną forma, nie może mieć miejsca w tym okresie.

Wraz z narastaniem zagrożenia konfliktem, w pierwszym rzędzie wzrasta aktywność agenturalna, a w ślad za *nią dezinformowanie.* Racji bytu nabierają przedsięwzięcia *pozorowania. Ukrywanie* wzrasta najintensywniej w końcowym etapie tego okresu ze względu na wzrost liczby kanałów rozpoznawczych u przeciwnika i konieczność ukrycia zmian wynikających z realizacji mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk (głównie w formie *kamuflażu* z powodu braku czasu na

zakrywanie). Pod koniec tego okresu z zasady uruchamiane jest *przeciwdziałanie radioelektroniczne,* a moment wybuchu konfliktu zbrojnego, to najczęściej *uderzenia* na system rozpoznania i dowodzenia.

W okresie wojny, wraz z ubywaniem możliwości rozpoznawczych u przeciwnika i potrzeb (zdolności) ukrywania się, liczba przedsięwzięć *ukrywania* gwałtownie maleje. W *dezinformowaniu* pojawia się zjawisko *samodezinformowania,* będące wynikiem chaosu wojennego. Znacznie wzrasta rola *pozorowania* z uwagi na brak czasu i środków rozpoznawczych do weryfikacji danych rozpoznawczych. Samo przez się rozumie się, że *destrukcyjne przeciwrozpoznanie* zapewnia osiąganie idealnego celu – pozbawia przeciwnika możliwości rozpoznawania, dlatego też *niszczenie środków rozpoznawczych* gwałtownie maleje.

Oczekiwać więc należy następującego wpływu przedstawionych form przeciwrozpoznania na powstawanie i przebieg konfliktów.

Destrukcyjne przeciwrozpoznanie zbliża sytuację konfliktową do wyidealizowanego wzorca, w którym przeciwnik pozbawiony jest możliwości prowadzenia skutecznego rozpoznania. Stąd preferowanie we współczesnych konfliktach zbrojnych wykonywania w pierwszej kolejności uderzeń ogniowych i radioelektronicznych na elementy systemu rozpoznania i dowodzenia. Zapewnia to swobodę działania do czasu odtworzenia tych systemów. Przykłady z wojny w Zatoce Perskiej, a obecnie w Afganistanie wskazują, że może to trwać nawet do końca wojny. Potwierdzają także istotną rolę rozpoznania, szczególnie w początkowym okresie konfliktu. Wadą tego rodzaju przeciwrozpoznania jest możliwość jego stosowania w ostatniej fazie procesu narastania konfliktu (zakłócanie), a niszczeń wręcz dopiero z momentem wybuchu działań zbrojnych.

Maskowanie natomiast zapewnia obniżenie efektywności nieprzyjacielskiego rozpoznania w znacznie niższym stopniu, niż poprzednia forma przeciwrozpoznania. Stosowane za to może być już w okresie pokoju, jako obrona przed każdym z rodzajów rozpoznania. W odniesieniu zaś do tych rodzajów rozpoznania, co do których dana strona konfliktu nie ma możliwości destrukcyjnego przeciwrozpoznania, jak np. rozpoznanie kosmiczne, maskowanie stanowi jedyny możliwy sposób przeciwstawienia się im.

Przedstawiona analiza zjawisk przeciwrozpoznania wykazuje jednoznacznie, że nie zapewnia ono eliminacji konfliktów.

Skoro tak, to może pełna jawność poczynań militarnych zapewni sytuację bezkonfliktową? Wyidealizowanie w tym kierunku pozwala uniknąć niezamierzonych sprzeczności dążeń. Wymiana informacji, konsultowanie zamierzeń sprzyjają polubownemu rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych, a nawet wspólnemu ich

przeprowadzaniu. Konieczne są jednak w tym przypadku partnerskie stosunki międzynarodowe, stwarzające szansę na obustronne zrozumienie interesów. Światowa, kontynentalna, czy choćby regionalna świadomość korzyści z takich układów i ryzyka ich utraty, wymaga także zdecydowanych i otwartych reakcji politycznych i gospodarczych innych państw wobec łamiących ustalone zasady gry.

Podsumowanie

Powyższa analiza skłania do następujących wniosków:

1. U podłoża konfliktów zawsze leży rozpoznanie, jako czynnik dostarczający informacji niezbędnej do stwierdzenia sprzeczności dążeń stron.
2. Sytuacja braku rozpoznania, jako sytuacja zapewniająca bezkonfliktowość, jest sytuacją idealną. We współczesnych warunkach globalnych i strategicznych – nierealna. Możliwa na szczeblach taktycznych i operacyjnych w czasie i przestrzeni nie objętych możliwościami rozpoznawczymi strony przeciwnej. Grozi zaskoczeniem.
3. Sztuczne wywoływanie sytuacji idealnej osiągane może być przez: destrukcyjne przeciwrozpoznanie i maskowanie.
4. Przedsięwzięcia przeciwrozpoznawcze są w stanie jedynie czasowo zapobiec wybuchowi i rozwojowi konfliktów.
5. Uzasadnione metody wymiany informacji sprzyjają zażegnywaniu w zarodku konfliktu niezamierzonego, partnerskim stosunkom międzynarodowym i są przejawem kultury i troski o wspólne dobro ludzkości.

O powyższych uwagach świadczą założenia budowanej Tarczy Wschód, która precyzuje zadania w zakresie rozpoznania i maskowania, jako jeden z jej głównych elementów, tj.: Wzmocnienie zdolności przeciwzaskoczeniowych: system wykrywania, ostrzegania i śledzenia (ma składać się z wielu warstw, m.in. dronów, myśliwców F35, satelit), taktyczny system dostępu bazowego siła zbrojnych (wśród nich sieć stacji bazowych (masztów) wzdłuż granic, stacje bazowe z punkami dostępowymi bezpiecznej łączności wojskowej, stacje bazowe z nośnikami sensorów IMINT, SIGINT), umocnione węzły logistyczne, zbudowanie infrastruktury dla systemów antydronowych.

Literatura

1. Antiterrorism / Force Protection for Naval Operations Commander's Guide, 2003.
2. Bąk P., *Gramatyka języka polskiego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1979.
3. Corless J., *Hunting Goliath in the age of asymmetric warfare*, Jane's Navy International, nr 10, December 1999.
4. Encyklopedia Powszechna PWN. T. 2, Warszawa 1974.
5. Gawliczek P., Pawłowski J., *Zagrożenia asymetryczne*, AON, Warszawa 2003.
6. Kotarbiński T., *Traktakt o dobrej robocie*, Ossolineum. Wrocław 1969.
7. Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Bellona, Warszawa 1993.
8. Leksykon wiedzy wojskowej, Wydawnictwo MON, Warszawa 1979.
9. Puszczyńskiego M., *Wybrane problemy doskonalenia teorii i praktyki współczesnego maskowania*, Rozprawa doktorska, ASG, Warszawa 1986.